ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Ενημερωτικό Δελτίο

Τόμ. 30 (2005)

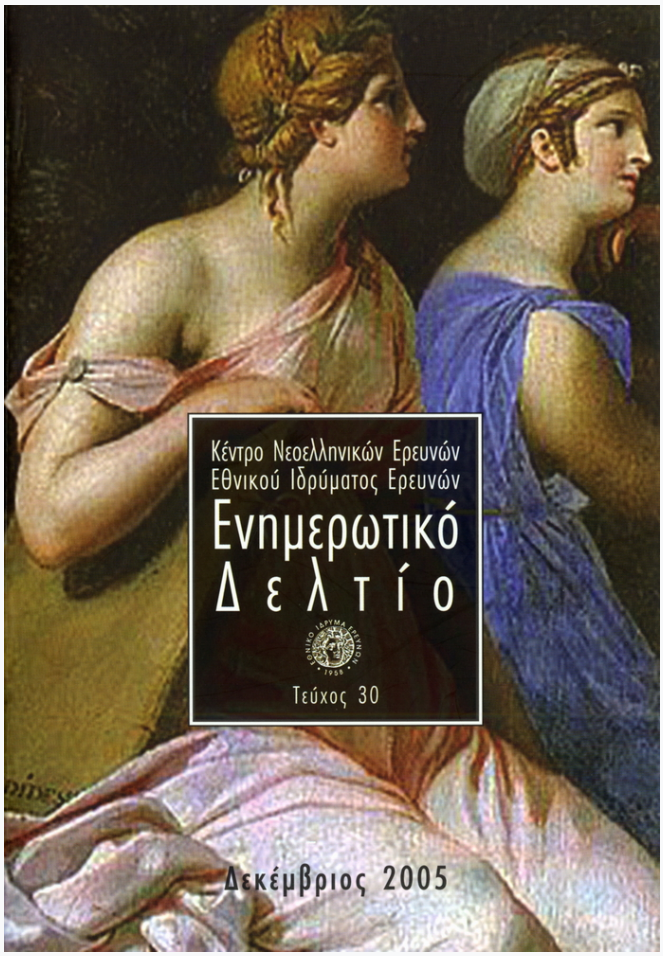

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΚΝΕ

doi: 10.12681/news.29

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΚΝΕ. (2008). *Ενημερωτικό Δελτίο*, *30*, 29–39. https://doi.org/10.12681/news.29

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΚΝΕ

Πρόγραμμα VII, ΚΝΕ/ΕΙΕ

Νεοελληνική Ιστοριογραφία, 15ος-20ός αι.

Υπεύθυνος: Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης

Συνεργάτης: Γιάννης Κουμπουρλής

Στο πλαίσιο του προγράμματος "Νεοελληνική Ιστοριογραφία, 15ος-20ός αι.", εξετάζεται η γένεση της ιστορικής συνείδησης του λόγιου, κυρίως, ελληνισμού στα χρόνια του Διαφωτισμού (1750-1821), μέσα από τα έντυπα ιστορικά βιβλία και, συμπληρωματικά, τα χειρόγραφα. Σε αυτή την κατεύθυνση, μελετάται η εξέλιξη της παραδοσιακής χρονογραφίας από τον 15ο μέχρι τον 18ο αιώνα, ο βαθμός που εκσυγχρονίζεται ή απλώς αναπαράγεται, ώστε να εντοπιστούν οι ροπές που τείνουν να παραμερίσουν την "από κτίσεως κόσμου" εκκλησιαστική χρονογραφία, αντικαθιστώντας την με μια ιστορία παγκόσμια και κοσμική, και καταγράφονται οι σχετικές μαρτυρίες που φανερώνουν την υποδοχή του νέου είδους από το αναγνωστικό κοινό.

Αντικείμενο μελέτης των ερευνητών του προγράμματος είναι επίσης η πορεία προς τη διαμόρφωση της ελληνικής εθνικής ιστορίας και ιστοριογραφίας (από τον Κ. Κούμα στον Κ. Παπαρρηγόπουλο και τον Σπ. Ζαμπέλιο) και, συγκεκριμένα, η μετάβαση από μια "ιστορία της Ελλάδας" σε μια "ιστορία του ελληνικού έθνους". Εξετάζονται λοιπόν οι θεωρητικές προϋποθέσεις της συγκρότησης της εθνικής αντίληψης για την ιστορία (πολιτικός ρομαντισμός, ιστορισμός και εθνικισμός) και μελετάται η διαμόρφωση του λόγου περί "ιστορικών δικαίων του ελληνισμού" και η ένταξη της μακεδονικής και της βυζαντινής περιόδου σε μια "τρισχιλιετή" ιστορία του ελληνικού έθνους.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη σχέση τοπικής και εθνικής ιστορίας μέσα από τη μελέτη της ιστοριογραφικής παραγωγής της ιστορικής σχολής της Επτανήσου (18ος-19ος αι.). Ζητούμενο εδώ είναι η κατανόηση των ιδιομορφιών της συγκεκριμένης ιστορικής σχολής, η ερμηνεία, με άλλα λόγια, των μεθοδολογικών και ιδεολογικών, κυρίως, διαφορών που εντοπίζει κανείς όταν επιχειρεί τη σύγκριση των Επτανήσιων ιστοριογράφων με εκείνους του κυρίως ελλαδικού χώρου.

Στα ερευνητικά ενδιαφέροντα των συνεργατών του προγράμματος περιλαμβάνεται επίσης η μελέτη της εμφάνισης της ελληνικής μαρξιστικής ιστοριογραφίας, δηλαδή η κατανόηση των τομών που αυτή επιφέρει στη μελέτη της ιστορίας του νέου ελληνισμού μέσα από την εναντίωσή της προς τα αυτονόητα της κυρίαρχης εθνικής ιστοριογραφίας αλλά και ο εντοπισμός των σχέσεων "συνέχειας" που υφίστανται ανάμεσα στις δύο ιστοριογραφικές "παραδόσεις". Αναλύονται οι απόψεις των Ελλήνων μαρξιστών (Γ. Σκληρός, Γ. Κορδάτος, Γ. Ζεύγος, Σ. Μάξιμος) για τις"αντικειμενικές" και "υποκειμενικές" συνθήκες της ιστορικής διαμόρφωσης των "τάξεων" και των "εθνών" και μελετώνται οι "αμφίσημες" σχέσεις της ελληνικής μαρξιστικής ιστοριογραφίας με το Βυζάντιο (απόψεις περί "βυζαντινής φεουδαρχίας" αλλά και αναζήτηση των "πηγών της νεοελληνικής εθνότητας" στο ύστερο Βυζάντιο). Κυρίαρχο ζητούμενο είναι εδώ η κατανόηση των κοινωνικοπολιτικών και ιδεολογικών διαστάσεων της διαμάχης μεταξύ των Ελλήνων μαρξιστών αναφορικά με τον ιστορικό ρόλο της ελληνικής αστικής τάξης. Παράλ-

ληλα, μελετάται η σταδιακή "ωρίμανση" της εθνικής-ακαδημαϊκής ιστοριογραφίας στον 20ό αιώνα και εξετάζονται οι επιρροές που δέχθηκε από σύγχρονες τάσεις της ευρωπαϊκής ιστοριογραφίας.

Προνομιακό πεδίο για τη σύγκριση των δύο μεγάλων ιστοριογραφικών "παραδειγμάτων", του "εθνικού" και του μαρξιστικού, αλλά και για την καταγραφή των τομών που επιφέρει στη μελέτη της ιστορίας του νέου ελληνισμού η εμφάνιση των σύγχρονων ιστοριογραφικών τάσεων στα τέλη του 20ού αιώνα, αποτελεί αναμφίβολα η μελέτη της ιστοριογραφίας της Επανάστασης του 1821. Εξετάζονται λοιπόν οι διαφορετικές ερμηνείες του Αγώνα για την Ανεξαρτησία από τους Έλληνες ιστορικούς του 19ου και του 20ού αιώνα και επιχειρείται μέσα από την αντιπαραβολή των "αφηγήσεων" η κατανόηση των μεθοδολογικών προκείμενών τους.

Τέλος, στο πλαίσιο του προγράμματος, μελετώνται οι βιογραφικές και προσωπογραφικές μέριμνες του Νέου Ελληνισμού (Αν. Γούδας, Μ. Παπαδόπουλος-Βρετός) και επιχειρείται η καταγραφή της σχετικής παραγωγής.

Το πρόγραμμα παρουσιάστηκε, από τους ερευνητές που συμμετέχουν σε αυτό, στα Σεμινάρια του ΚΝΕ/ΕΙΕ, στις 11 Φεβρουαρίου 2005.

Αρχής γενομένης από το ακαδημαϊκό έτος 2005-2006, οι ερευνητές του προγράμματος διοργανώνουν Μεταπτυχιακό Σεμινάριο για τους φοιτητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου (κατεύθυνση "Νεότερη Ιστορία"). Στο Σεμινάριο συνεργάζονται ο Δημήτρης Αρβανιτάκης, επιστημονικός συνεργάτης του Μουσείου Μπενάκη, και ο Βαγγέλης Καραμανωλάκης, επιστημονικός συνεργάτης των Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας.

Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, Γιάννης Κουμπουρλής

Πρόγραμμα
Πληθυσμός και οικονομία:
Πελοπόννησος, Κρήτη, Νησιωτικός χώρος (17ος-18ος αι.)

Στο πρόγραμμα "Πλυθυσμός και Οικονομία: Πελοπόννησος, Κρήτη, νησιωτικός χώρος (17ος-18ος αι.)" φιλοξενείται από τον Σεπτέμβριο του 2005 η μεταπτυχιακή φοιτήτρια Filiz Yasar (Hacettepe University, Ankara). Υπότροφος για δυο χρόνια της ελληνικής κυβέρνησης ασχολείται, παράλληλα με την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, με τη συλλογή υλικού για την εκπόνηση της διατριβής της που έχει θέμα "Εμπόριο και Χιώτες έμποροι στην οθωμανική αυτοκρατορία του 18ου αιώνα". Στο πλαίσιο της συνεργασίας της με το Πρόγραμμα, η Filiz Yasar συμμετέχει στην έρευνα για τον μαλβαζία οίνο επεξεργαζόμενη οθωμανικά κατάστιχα του Μοριά που συντάχθηκαν κατά την πρώτη τουρκοκρατία.

Ευαγγελία Μπαλτά

Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς

Φιλοξενούμενο Πρόγραμμα στο ΚΝΕ/ΕΙΕ

Επιτροπή: Σπύρος Ι. Ασδραχάς, Γιάννης Γιαννουλόπουλος, Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης.

Κατά το 2005, το Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας δεν έλαβε χρηματοδότηση από τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς και έτσι δεν ανατέθηκαν νέες έρευνες. Οι μελέτες που προέκυψαν από τις έρευνες του 2004 παραδόθηκαν σύμφωνα με τις συμβατικές υποχρεώσεις των ερευνητών:

αρ. 92. Σοφία Πέττα, *Νέες μορφές θρησκευτικότητας στη σύγχρονη Ελλάδα (1974-2003): οι διαδικασίες εξατομίκευσης και θρησκευτικές αναζητήσεις των νέων.*

αρ. 93. Κώστας Κατσάπης, *Κοινωνική ιστορία του rock and roll φαινομένου, 1955-1967.*

αρ. 94. Δέσποινα Καρακατσάνη, *Εκπαιδευτικές πρακτικές και σχολικά ήθη στο πρωτοβάθμιο σχολείο κατά την πρώτη μεταπολεμική περίοδο (1950-1975).*

αρ. 95. Αθηνά Χατζηδημητρίου, *Παραστάσεις εκπαίδευσης νέων στην αττική αγγειογραφία κατά τους αρχαϊκούς και κλασσικούς χρόνους.*

αρ. 96. Κωνσταντίνος Ταμπάκης, *Η εκπαίδευση των δασκάλων και των διδασκαλισσών στις φυσικές επιστήμες την περίοδο 1835-1935.*

αρ. 97. Ζιζή Σαλίμπα, *Υπηρέτρια στην ελληνική πόλη (1834-1940).*

Στα μέσα του 2005 κυκλοφόρησαν οι εκδόσεις του 2004:

39. Κώστας Λάππας, *Πανεπιστήμιο και φοιτητές στην Ελλάδα κατά τον 19ο αιώνα*, 2004, 743 σελ.
40. Ελίζα-Άννα Δελβερούδη, *Οι νέοι στις κωμωδίες του ελληνικού κινηματογράφου (1948-1974)*, 2004, 560 σελ.
41. Άννα Αγγελοπούλου, Μαριάνθη Καπλάνογλου, Εμμανουέλα Κατρινάκη, *Επεξεργασία παραμυθιακών τύπων και παραλλαγών AT 500-559 Γεωργίου Α. Μέγα, Κατάλογος Ελληνικών Παραμυθιών -4*, 2004, 511 σελ.

Κατά το 2005 ετοιμάστηκαν τρεις εκδόσεις που θα κυκλοφορήσουν ως τα μέσα του 2006 (χρηματοδοτήθηκαν από τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, με απόφαση του Νοεμβρίου 2004):

42. Δημήτρης Τσερές, *Το Αρχείο του Ελληνικού Σχολείου και του Γυμνασίου Λευκάδος (1829-1960). Κατάλογος και επεξεργασμένα στοιχεία.*
43. Βαγγέλης Καραμανωλάκης, *Η συγκρότηση της ιστορικής επιστήμης στην Ελλάδα. Η διδασκαλία της ιστορίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών 1837-1932.*
44. Ιωάννα Παπαθανασίου, Πολίνα Ιορδανίδου, Άντα Κάπολα, Τάσος Σακελλαρόπουλος, Αγγελική Χριστοδούλου, *Δημοκρατική Νεολαία Λαμπράκη: η αναζήτηση ταυτότητας της νεολαίας στη δεκαετία του 1960.*

Ο δικτυακός τόπος του ΙΑΕΝ (www.iaen.gr) ενημερώθηκε. Τα στατιστικά στοιχεία επισκέψεων από τις 4 Δεκεμβρίου 2003 ως τις 12 Μαΐου 2005 είναι τα ακόλουθα:

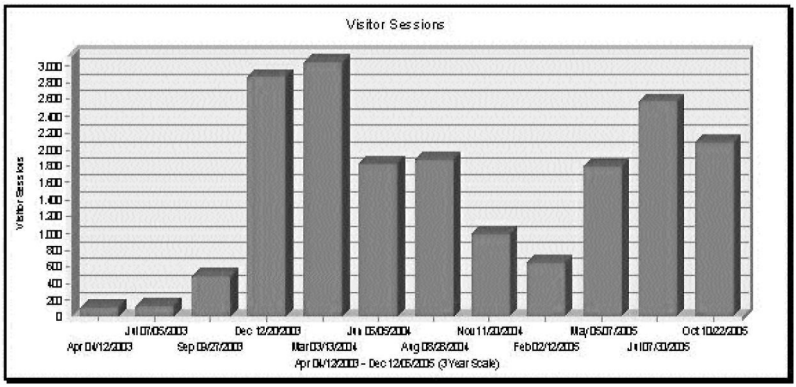

Στατιστική – Χρονική Περίοδος: 04/12/2003 16:39:13 - 12/05/2005 16:17:34

Επιτυχημένες Αναζητήσεις	Ολόκληρος Ιστότοπος (Επιτυχημένες)	313.619
	Μέσος Όρος ανά Ημέρα	323
Επίσκεψη Σελίδων	Επίσκεψη Σελίδων	261.454
	Μέσος Όρος ανά Ημέρα	270
	Επίσκεψη Αρχείων	117.393
Συνεδρίες Επισκεπτών	Συνεδρίες Επισκεπτών	18.462
	Μέσος Όρος ανά Ημέρα	19
	Μέση Διάρκεια Συνεδριών Επισκεπτών	00:07:36
Επισκέπτες	Διαφορετικοί Επισκέπτες	8.194
	Επισκέπτες που επισκέφθηκαν τον ιστότοπο μία φορά	7.100
	Επισκέπτες που επισκέφθηκαν τον ιστότοπο πάνω από μία φορά	1.094

Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης

Ερευνητικά και Εφαρμοσμένα έργα για τη Μάνη, 2004-2005
Επιστημονικός υπεύθυνος: Γιάννης Σαΐτας

Οπως έχει παρουσιαστεί σε προηγούμενα τεύχη του *Ενημερωτικού Δελτίου* (βλ. τεύχος 22: σ. 14-17, τεύχος 24: σ. 23-25, τεύχος 26: σ. 43-46, τεύχος 27: σ. 29-32, τεύχος 28: σ. 40-44), στο Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών πραγματοποιούνται ορισμένα ερευνητικά και εφαρμοσμένα έργα που αφορούν τη Μάνη, με επιστημονικό υπεύθυνο και συντονιστή τον Γιάννη Σαΐτα.

Η πρόοδος των έργων αυτών στη διετία 2004 - 2005 υπήρξε η ακόλουθη:

1. *Μάνη. Πολιτιστικό Οδοιπορικό*

Στο Ιστορικό - Εθνολογικό Μουσείο Μάνης (Πύργος Κρανάης Γυθείου) συνεχίστηκε για ενδέκατο και δωδέκατο κατά σειρά χρόνο η λειτουργία της έκθεσης "Περιηγητές στη Μάνη, 15ος -19ος αι.", που διοργάνωσε το ΚΝΕ και εγκαινιάστηκε τον Ιούλιο 1993.

Στη φάση αυτή γίνονται διερευνήσεις από το Υπουργείο Πολιτισμού και τα Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα (Ε.Τ.Α.), σχετικά με τη μελλοντική χρήση του Πύργου Κρανάης Γυθείου ως μουσείου και τη διοργάνωση νέας έκθεσης.

2. *Πηγές Ιστορίας της Μάνης*

Το έργο, το οποίο ξεκίνησε τον Ιούλιο 1994, συνεχίστηκε με ειδικότερο αντικείμενο για το 2003-2005 την τεκμηρίωση του οικιστικού και κοινωνικού σχηματισμού της ευρύτερης περιοχής Αρεόπολη - Λιμένι, όπου βρίσκεται σε εξέλιξη το εφαρμοσμένο έργο για τη δημιουργία του Μουσείου και του Κέντρου Μελέτης και Προβολής Μάνης.

Συνεχίστηκε η λεπτομερής τεκμηρίωση των γενεαλογικών στοιχείων για τους κλάδους του γένους των Μαυρομιχαλαίων, τόσο με αρχειακές έρευνες (Γ.Α.Κ., Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, Ε.Λ.Ι.Α., υποθηκοφυλακεία, ιδιωτικές συλλογές) όσο και με συστηματικές συνεντεύξεις με απογόνους. Ειδικότερο πεδίο της έρευνας αποτέλεσε η μεταβίβαση των ακινήτων ιδιοκτησιακών στοιχείων, τόσο στη διάρκεια του 19ου και 20ού αιώνα όσο και στις σημερινές συνθήκες.

Η τεκμηρίωση των μεταβιβάσεων των ακινήτων καθώς και των οικιστικών πιέσεων στον ιστορικό οικισμό και την περιοχή του, επιτρέπει να αντιληφθούμε τη δυναμική των μεταβολών που συντελούνται στον χώρο και να επιχειρήσουμε τον μελετημένο σχεδιασμό του.

Συνεχίστηκε η ιστορική και αρχιτεκτονική τεκμηρίωση για τα μοναστήρια της υπόψη περιοχής αλλά και όλης της Μάνης. Η μέχρι σήμερα έρευνα απέδωσε πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία τόσο για το μοναστήρι της Παναγίας Ευρέτριας στο Λιμένι, όσο και για άλλες μονές, καθώς και για τον οικισμό του Λιμενίου.

Συνεχίστηκε ο εμπλουτισμός και η επεξεργασία του υλικού σχετικά με τα κοιμητήρια των μέσων και νεώτερων χρόνων στη Μάνη. Σχετική ανακοίνωση παρουσιάστηκε στο Διεθνές Συνέδριο, το οποίο πραγματοποιήθηκε στη Σπάρτη από τις 17 έως τις 20 Μαρτίου 2005, με διοργάνωση της Βρετανικής Αρχαιολογικής Σχολής Αθηνών, της Ε' Ε.Π.Κ.Α., και της 5ης Ε.Β.Α. του Υπουργείου Πολιτισμού.

Πραγματοποιήθηκε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού για την προετοιμασία της έκθεσης και του καταλόγου τού υπό δημιουργία Μουσείου Μάνης στον Πύργο Μούρτζινων της Καρδαμύλης. Συντάχθηκαν ειδικά άρθρα για τα ακόλουθα τρία θέματα: α) Χώρες και χωρία, σπίτια, πύργοι και οχυρά συγκροτήματα, β) Αλυκές, γ) Τυλιγιές.

Συνεχίστηκε η συλλογή υλικού και η τεκμηρίωση για την ιστορία ζωής του Πέτρου Καλονάρου (1894-1959), σημαντικού λόγιου και φωτογράφου από τη Νόμια της Μέσα

Μάνης. Το υλικό αυτό είχε προγραμματιστεί να δημοσιοποιηθεί τόσο με μία εναρκτήρια έκθεση φωτογραφιών (1920 - 1940) όσο και λοιπών έργων του Πέτρου Καλονάρου, στο Παλάτι Μαυρομιχαλαίων στο Λιμένι, το καλοκαίρι 2002, καθώς και με την έκδοση φωτογραφικού λευκώματος. Λόγω των νομικών εκκρεμοτήτων που προέκυψαν (βλ. παρακάτω, έργο 4) η εναρκτήρια έκθεση αναβλήθηκε και θα πραγματοποιηθεί μόλις εξασφαλιστούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις. Στη φάση αυτή προετοιμάζεται, σε συνεργασία με το Φωτογραφικό Κέντρο του Μουσείου Μπενάκη το λεύκωμα με τίτλο *Μάνη, 1920 - 1940, με το φακό του Πέτρου Καλονάρου*, το οποίο προβλέπεται να εκδοθεί στη διάρκεια του 2006 από το Μουσείο Μπενάκη και τον εκδοτικό οίκο "Μέλισσα".

3. *Πιλοτικό Πρόγραμμα Μάνης - Λιμένι Αρεόπολης*

Το ερευνητικό και εφαρμοσμένο αυτό έργο ξεκίνησε το 1996 με επισπεύδοντα φορέα το Μουσείο Μπενάκη, σε συνεργασία με τις αρμόδιες κεντρικές υπηρεσίες (ΥΠΕΧΩΔΕ, ΥΠΠΟ, ΕΟΤ, ΚΝΕ/ΕΙΕ) καθώς και με την περιφερειακή διοίκηση (Γ. Γ. Περιφέρειας Πελοποννήσου) και τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης (Ν.Α. Λακωνίας, Δήμος Οιτύλου).

Στο Πρόγραμμα αυτό ως δράσεις έχουν περιληφθεί η αποκατάσταση του "παλατιού" των Μαυρομιχαλαίων και η διαμόρφωσή του σε Μουσείο Μέσα Μάνης και Μαυρομιχαλαίων καθώς και η αποκατάσταση του Μοναστηριού της Παναγίας Ευρέτριας και η διαμόρφωσή του σε Κέντρο Μελέτης και Προβολής της Μάνης.

Στο διάστημα από τον Ιανουάριο 2004 έως τον Δεκέμβριο 2005 πραγματοποιήθηκαν τα ακόλουθα:

Συνεχίστηκαν οι συνεργασίες με το ΥΠΕΧΩΔΕ, Δ/νση Πολεοδομικού Σχεδιασμού, τον Δήμο Οιτύλου και τη Ν.Α. Λακωνίας, προκειμένου να καταβληθούν από το Ταμείο ΕΤΕΡΠΣ οι αναλογούσες αποζημιώσεις ύψους 210.000€· στους ιδιοκτήτες μίας έκτασης 8,5 στρεμμάτων γύρω από το Παλάτι Μαυρομιχαλαίων στο Λιμένι, η οποία χαρακτηρίστηκε κοινόχρηστος χώρος πρασίνου - περιοχή προστασίας (Π.Δ. 28-3-2001, ΦΕΚ 278Δ/17-4-2001). Η κυριότητα του χώρου προβλέπεται να περιέλθει στον Δήμο Οιτύλου και η πίστωση έχει περιληφθεί στην Προγραμματική Σύμβαση Ν.Α. Λακωνίας και ΥΠΕΧΩΔΕ.

Επίσης συνεχίστηκαν οι συνεργασίες για την οριοθέτηση του παραδοσιακού οικισμού του Λιμενιού. Η οριοθέτηση του οικισμού είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εκπόνηση της ανάλογης πολεοδομικής μελέτης. Η προκήρυξη και η ανάθεση της πολεοδομικής μελέτης Αρεόπολης και Λιμενιού προβλέπεται να χρηματοδοτηθεί από το Ταμείο ΕΤΕΡΠΣ με το ποσό των 210.000€, στο πλαίσιο της Προγραμματικής Σύμβασης Ν.Α. Λακωνίας και ΥΠΕΧΩΔΕ.

Στο πλαίσιο της επίλυσης των νομικών προβλημάτων που προέκυψαν σχετικά με τη μακροχρόνια μίσθωση του "παλατιού" Μαυρομιχάλη στο Μουσείο Μπενάκη συζητήθηκε η έφεση του Μουσείου στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών, αρχικά στις 9 Ιανουαρίου 2004 και στη συνέχεια στις 25 Φεβρουαρίου 2005. Στις 11 Ιουλίου 2005 δημοσιεύθηκε η σχετική απόφαση, η οποία προβλέπει τη συνέχιση της μίσθωσης του κτιρίου

για μία τριακονταετία τουλάχιστον, προκειμένου να δημιουργηθεί και να λειτουργήσει στο κτίριο, το Μουσείο Μέσα Μάνης και Μαυρομιχαλαίων. Επομένως το Μουσείο Μπενάκη και το ΚΝΕ/ΕΙΕ σχεδιάζουν πλέον τις αναγκαίες άμεσες δράσεις για τα απαραίτητα έργα.

Γίνονται, επίσης, ενέργειες προς τα αρμόδια υπουργεία, τη Γ. Γ. Περιφέρειας Πελοποννήσου και χορηγούς του ιδιωτικού τομέα, για τη χρηματοδότηση της αποκατάστασης του μοναστηριού της Παναγίας Ευρέτριας, προκειμένου να διαμορφωθεί σε Κέντρο Μελέτης και Προβολής της Μάνης.

Συνεχίστηκαν επίσης οι προσπάθειες για την προστασία και ορθή διαχείριση των ιστορικών κτιρίων και χώρων που βρίσκονται στο άμεσο περιβάλλον του "παλατιού" Μαυρομιχάλη, σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές και το Υπουργείο Πολιτισμού.

4. *Δράσεις προστασίας και ανάδειξης της Μάνης*

Στη διάρκεια της διετίας 2004-2005 έγιναν συστηματικές συνεργασίες τόσο με το Υπουργείο Πολιτισμού όσο και με τον Δήμο Λεύκτρου και τον Δήμο Οιτύλου, για την προώθηση μιας σειράς θεμάτων σχετικών με την προστασία συγκεκριμένων μνημείων, παραδοσιακών οικισμών καθώς και της ευρύτερης πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής.

Από τον Ιανουάριο 2004 εκπονείται από την Τεχνική Ομάδα PLANNING ASSOCIATES (PLAS ΕΠΕ) η μελέτη Σχεδίου Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) του Δήμου Λεύκτρου, με ανάθεση από τον Δήμο Λεύκτρου και χρηματοδότηση από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (Γ' ΚΠΣ) του ΥΠΕΧΩΔΕ. Ο υπογράφων, ως ειδικός σύμβουλος σε θέματα πολιτιστικού - ιστορικού περιβάλλοντος και παραδοσιακών οικισμών, χειρίστηκε τα σχετικά ζητήματα, συνέταξε τα αντίστοιχα κεφάλαια της μελέτης και μετείχε στις δημόσιες παρουσιάσεις και συζητήσεις που έγιναν τον Μάρτιο, τον Μάιο και τον Οκτώβριο 2004 στην έδρα του Δήμου Λεύκτρου, την Καρδαμύλη και τον Δεκέμβριο στη Λεόντειο Σχολή Αθηνών για τους ετεροδημότες.

Από τον Νοέμβριο 2004 εκπονείται από την ίδια ομάδα η μελέτη Σχεδίου Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) του Δήμου Οιτύλου, με ανάθεση από τον Δήμο Οιτύλου και χρηματοδότηση από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (Γ' ΚΠΣ) του ΥΠΕΧΩΔΕ. Ο υπογράφων, ως ειδικός σύμβουλος έχει αναλάβει τη σύνταξη των αντιστοίχων κεφαλαίων της μελέτης και τη συμμετοχή στις σχετικές διαδικασίες.

Από τον Σεπτέμβριο 2005, εκπονείται επίσης από την ομάδα PLANNING ASSOCIATES (PLAS ΕΠΕ), Χρ. Αραμπατζή-Καρρά, Δ. Ντοκόπουλος η μελέτη Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.) του Δήμου Καλαμάτας με ανάθεση από τον Δήμο Καλαμάτας. Στη μελέτη αυτή συμμετέχει ο υπογράφων ως ειδικός συνεργάτης - σύμβουλος σε θέματα ιστορικού, πολιτιστικού και αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος.

Επίσης ο υπογράφων συνεργάστηκε ως σύμβουλος για την εκπόνηση των Μελετών Αναπλάσεων σε τμήματα τριών παραδοσιακών οικισμών (Οιτύλου, Πύργου Διρού και

Κοίτας) του Δήμου Οιτύλου, οι οποίες θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) του Περιφερειακού Προγράμματος Πελοποννήσου.

Πραγματοποιήθηκαν ακόμη συνεργασίες με το Υπουργείο Πολιτισμού για την έγκριση της μελέτης αποκατάστασης και λειτουργίας ως επισκέψιμου μνημείου του Πύργου Καπιτσίνου στη Λαγκάδα του Δήμου Λεύκτρου.

Τον Μάιο 2004, ο υπογράφων παρουσίασε εισήγηση για τα ζητήματα προστασίας και ανάδειξης της μνημειακής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Μάνης, στο 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο που διοργάνωσαν το Πανεπιστήμιο Αθηνών, η Νομαρχία Λακωνίας και το Κέντρο Έρευνας, Επιστήμης και Εκπαίδευσης.

Στις 23 Ιουνίου 2004 πραγματοποιήθηκε δημόσια παρουσίαση, στο αμφιθέατρο "Λεωνίδας Ζέρβας" του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, των ερευνητικών και εφαρμοσμένων έργων για τη Μάνη στο διάστημα 1975-2004, με αναλυτική παρουσίαση του κοινού πιλοτικού προγράμματος του Μουσείου Μπενάκη και του ΚΝΕ/ΕΙΕ στο Λιμένι Αρεόπολης, 1996 κ.ε.

Από τον Σεπτέμβριο του 2005, ο υπογράφων μετέχει στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα HERITUR για την πολιτιστική κληρονομιά, την πολιτιστική ποικιλότητα και τον τουρισμό, που προωθεί η European Science Foundation.

Γιάννης Σαΐτας

Πρόγραμμα ENTER

Το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος ENTER έχει καλέσει τον ερευνητή Ευγένιο Τσερνούχιν (Eugene K. Chernukhin) από την Ανατολική Ευρώπη να εργαστεί, κατά το διάστημα 2004-2006, σε επιστημονικά θέματα της ειδικότητάς του, που παρουσιάζουν άμεση συνάφεια με τις ερευνητικές δραστηριότητες του Κέντρου: ερευνητικό έργο *Ιστορία της Διασποράς*, υπεύθυνος: Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης (βλ. *Ενημερωτικό Δελτίο ΚΝΕ/ΕΙΕ*, τχ. 28, 2003: σ. 46-47, τχ. 29, 2004: σ. 37-39).

Κατά τον Ιανουάριο 2005 πραγματοποιήθηκε αποστολή στο Κίεβο με σκοπό τη σύγκριση της ηλεκτρονικής μορφής των κειμένων που είχαν δακτυλογραφηθεί με τα πρωτότυπα και τη μελέτη της ουκρανικής και ρωσικής βιβλιογραφίας σχετικά με την ιστορία των Ελλήνων της Μαριούπολης.

Κατά τη διάρκεια της αποστολής έγινε η παλαιογραφική περιγραφή και καταγραφή τεσσάρων εγγράφων που προέρχονται από το Κάστρο της Αγίας Ελισάβετ (τώρα πόλη Κιροβογράντ, Ουκρανία) και φωτίζουν την ιστορία της ελληνικής κοινότητας της πόλεως κατά τον 18ο αι. και τον ρόλο που έπαιξε ο ιερομόναχος Ιγνάτιος εκ Λακεδαιμονίας στη σύσταση της κοινότητας αυτής. Μελετήθηκαν οι βιβλιογραφικές πηγές για την ιστορία της πόλεως Κιροβογράντ και δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στην ιστορία της ελληνικής κοινότητας του 18ου αι.

Κατά το διάστημα Φεβρουαρίου-Μαΐου 2005 πραγματοποιήθηκε η ετοιμασία των τριών από τα πέντε προβλεπόμενα έργα για έκδοση με τις εισαγωγές, τον πραγματολογικό υπομνηματισμό, ευρετήρια κ.λπ., καθώς και μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο του προγράμματος προβλέπεται η έκδοση ενός τόμου της σειράς του ΚΝΕ/ΕΙΕ "Τετράδια εργασίας", με τίτλο *Ιστορικά, φιλολογικά και λαογραφικά των Ελλήνων της Νότιας Ουκρανίας (18ος-19ος αι.)*, ο οποίος θα περιέχει τα εξής αυτοτελή μέρη:

1. Η χειρόγραφη κληρονομιά των Ελλήνων της Κριμαίας και της Αζοφικής (18ος-19ος αι.) στις συλλογές του Ινστιτούτου Χειρογράφου της Εθνικής Βιβλιοθήκης Ουκρανίας "Β. Ι. Βερνάντσκυ" στο Κίεβο.

2. Η ελληνική κοινότητα του Κάστρου της Αγίας Ελισάβετ και ο Ιγνάτιος εκ Λακεδαιμονίας (18ος αι.).

3. Ένα λαϊκό Ευχολόγιο του 19ου αι. από τη Μεγάλη Καράκουμπα της περιφέρειας του Ντονέτσκ.

4. Το Λεξικό του Αντωνίου του Φιλοσόφου (14ος-15ος αι.). Η χειρόγραφη παράδοση, οι εκδοτικές προσπάθειες και τα προβλήματα της έκδοσης. Εκδοτική δοκιμή (στοιχείο Β).

Κατά τον Σεπτέμβριο 2005 πραγματοποιήθηκε η εξερεύνηση του ελληνικού υλικού στη Ρωσική Ομοσπονδία, συγκεκριμένα στη Ρωσική Κρατική Βιβλιοθήκη ("Β. Λένιν") και στο Κρατικό Ιστορικό Μουσείο στη Μόσχα, καθώς και στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ρωσίας και στη Βιβλιοθήκη της Ρωσικής Ακαδημίας Επιστημών στην Αγία Πετρούπολη.

Στη Ρωσική Κρατική Βιβλιοθήκη "Β. Λένιν" εξετάστηκε και περιγράφηκε χειρόγραφο του 1788, αρ. 62 της Συλλογής 87 (του Β. Γρηγορόβιτς), που αποτελεί το δεύτερο γνωστό λαϊκό ευχολόγιο των Ελλήνων της Αζοφικής. Το χειρόγραφο αυτό ευχολόγιο φαίνεται να έχει πολλές ομοιότητες με το ευχολόγιο που βρίσκεται στο Λβόβ και του οποίου η έκδοση ετοιμάζεται. Στο Κρατικό Ιστορικό Μουσείο στη Μόσχα, εξετάστηκε το χειρόγραφο του 12ου αι., αρ. 485 της Συλλογής της Ι. Συνόδου, το οποίο αποτελεί ένα λεξικό του "Ψευδο-Ζωναρά". Στόχος είναι να παραβληθεί με το λεξικό στο χειρόγραφο αρ. 7 της Συλλογής 72 στο Ινστιτούτο Χειρογράφου της Εθνικής Βιβλιοθήκης Ουκρανίας στο Κίεβο.

Στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ρωσίας (Αγία Πετρούπολη) μελετήθηκαν οι βιβλιογραφικές πηγές σχετικά με τα θέματα της παρούσας έρευνας και εξετάστηκαν τα αστρολογικά χειρόγραφα που σε μερικά σημεία παρουσιάζουν ομοιότητες με το λαϊκό ευχολόγιο από το Λβόβ. Στη Βιβλιοθήκη της Ρωσικής Ακαδημίας Επιστημών εξετάστηκε το χειρόγραφο αρ. 813, της Συλλογής του Αρχαιολογικού Ινστιτούτου στην Κωνσταντινούπολη, το οποίο φαίνεται να αποτελεί μία άλλη παραλλαγή του λεξικού του Αντωνίου Φιλοσόφου.

Κατά την παραπάνω περίοδο συνεχίστηκε η αντιγραφή του λεξικού του Αντωνίου Φιλοσόφου (14ου-15ου αι.), κατά το χειρόγραφο αρ. 7 της συλλογής 72, στο Ινστιτούτο Χειρογράφου της Εθνικής Βιβλιοθήκης Ουκρανίας στο Κίεβο, με στόχο τη δημιουργία της ηλεκτρονικής του μορφής για έκδοση, καθώς και συλλογή του υλικού για τη γενική επισκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με την ιστορία των ελληνικών κοινοτήτων στον ουκρανικό χώρο κατά τους 16ο-20ό αι.

Δημοσιεύματα:

1. "О некоторых суевериях крымских греков по материалам неизданной рукописи 19 в.", Мова і культура, Київ 2004, вып. 7, т. 9, с. 175-187 (στα ρώσικα) ["Για τις δεισιδαιμονίες των Ελλήνων της Κριμαίας (από το ανέκδοτο χειρόγραφο του 19 αι.)", Γλώσσα και Πολιτισμός, Κίεβο 2004, τεύχος 7, τόμος 9, 175-187]

2. "Το περιοδικό Записки Історико-Філологічного Товариства Андрія Білетського (Σημειώσεις Ιστορικοφιλολογικού Συλλόγου 'Ανδρέας Μπιλέτσκυ')", ΜΝΗΜΩΝ, 26 (2004), 265-274.

3. Греческие молитвы, заклятия и заговоры из Большой Каракубы, вступительная статья, историко-филологический комментарий, перевод Е. Чернухина, Донецк 2005, 168 с. (στα ρώσικα) ["Ελληνικές ευχές, εξορκισμοί και γητειές από την Μεγάλη Καράκουμπα", Εισαγωγή, σχόλια, μετάφραση στα ρώσικα και επεξεργασία κειμένου του Ευγενίου Τσερνούχιν, Ντονέτσκ 2005, 168 σ.]

4. Новогрецько-український словник: 22 000 слів. Уклад. Н. Клименко, О. Пономарів, Є. Чернухін, Київ 2005, 432 с. [Ελληνο-Ουκρανικό λεξικό: 22 000 λήμματα, Ν. Κλιμένκο, Α. Πονομαρίβ, Ε. Τσερνούχιν, Κίεβο 2005, 432 σ.]

Ανακοινώσεις:

"Τα Ελληνικά ξόρκια στην Αζοφική (19ος αι.): μια διαπολιτισμική και διαχρονική προσέγγιση", Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Α' Συνέδριο *Ρωσία και Μεσόγειος* (Αθήνα, 19-22 Μαΐου 2005).

"Για τη γραμματοσύνη και την αγραμματοσύνη των Ελλήνων της Αζοφικής (σημειώσεις σχετικά με τη χειρόγραφη κληρονομιά του 18ου-19ου αι.)", Εθνικό Πανεπιστήμιο Κιέβου "Ταράς Σεβτσένκο", ΙΔ' Διεθνές Συνέδριο *Γλώσσα και Πολιτισμός*, προς τιμήν του καθηγητή Σεργίου Μπουράγο (Κίεβο, 21–22 Ιουνίου 2005).

"Αρχαίοι θεοί, θεότητες και ήρωες στην Αζοφική: μια λαογραφική προσέγγιση στα ήθη και έθιμα των Ελλήνων της Αζοφικής τον 18ο-19 αι.", Εθνικό Πανεπιστήμιο Κιέβου "Ταράς Σεβτσένκο", συνέδριο *Τα Φιλολογικά Σχολεία του Κιέβου: ιστορική-θεωρητική κληρονομιά και παρόν*, προς τιμήν του καθηγητή Ανδρέα Μπιλέτσκυ (Κίεβο, 11-12 Οκτωβρίου 2005).

■